

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1527–1529-16

meddelad i Stockholm den 5 juni 2017

KLAGANDE

AA

Ombud: BB och CC

MOTPART

Vård- och omsorgsnämnden i Vännäs kommun
911 81 Vännäs

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 26 februari 2016 i mål nr 1591–1593-15

SAKEN

Bistånd enligt socialtjänstlagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, följer att den som har sökt uppehållstillstånd i Sverige som flykting har rätt till bistånd i form av logi och dagersättning samt att rätten till bistånd vanligen upphör när uppehållstillstånd ges eller utlänningen lämnar landet. Den som håller sig undan så att

Dok.Id 181110

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Mål nr
1527–1529-16

ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas har dock inte rätt till bistånd. Vidare framgår att den som omfattas av den nämnda lagen inte har rätt till bistånd i form av bl.a. försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2001:453).

AA ansökte om uppehållstillstånd i Sverige för sig och sina tre barn, men ansökan avslogs. Hon uppges hålla sig gömd tillsammans med barnen för att undvika att bli avvisad från Sverige.

AA ansökte om bistånd enligt socialtjänstlagen i form av försörjningsstöd för februari, april och maj månad 2015 för sig själv och barnen. Vård- och omsorgsnämnden avslog hennes ansökningar.

AA överklagade till förvaltningsrätten som biföll överklagandena och bestämde att hon hade rätt till försörjningsstöd. Förvaltningsrätten ansåg att bestämmelsen om att den som omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. inte har rätt till bistånd enligt socialtjänstlagen tar sikte på den som faktiskt har rätt till bistånd enligt den förstnämnda lagen. Eftersom AA höll sig gömd hade hon inte rätt till sådant bistånd och den lagen hindrade därmed inte bistånd enligt socialtjänstlagen.

Nämnden överklagade hos kammarrätten som ändrade förvaltningsrättens domar och fastställde nämndens beslut. Kammarrätten hänvisade till att det av praxis följer att även den som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Eftersom AA således omfattades av den lagen hade hon inte rätt till bistånd i form av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen.

YRKANDEN M.M.

AA fullföljer sin talan och anför bl.a. följande. Det rättsfall som kammarrätten hänvisade till handlar inte om bistånd utan om ersättning till en kommun för kostnader för god man. Kommunen har ett ansvar för familjen och det är orimligt att privatpersoner ska bekosta familjens uppehälle.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Familjens behov kan tillgodoses genom att familjen inte håller sig gömd utan i stället utnyttjar möjligheterna till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. I vissa fall kan socialtjänsten bevilja tillfälligt, reducerat ekonomiskt bistånd för att den sökande ska kunna reda upp en akut situation. I detta fall bedöms sökanden inte befinna sig i en akut situation, eftersom utredningen visar att AA får pengar från ideella organisationer och privatpersoner och därmed kan tillgodose familjens behov med egna medel.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målen

Frågan i målen gäller vilket ansvar som en kommun har att ge ekonomisk hjälp till en person med barn som har fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd, vistas i kommunen och håller sig undan för att undvika avvisning.

Rättslig reglering m.m.

I 2 kap. 1 § socialtjänstlagen anges att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Enligt 4 kap. 1 § första stycket samma lag har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Av fjärde stycket framgår att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Enligt 4 kap. 2 § får socialnämnden ge bistånd utöver vad som följer av 1 § om det finns skäl för det.

I 4 kap. 3 § första stycket anges för vilka kostnader som försörjningsstöd lämnas. Där nämns bl.a. kostnader för livsmedel, kläder och boende. Enligt andra stycket ska vissa av dessa kostnader beräknas enligt en av regeringen fastställd s.k. riksnorm. Om det i ett enskilt fall finns särskilda skäl, ska socialnämnden dock beräkna dessa kostnader till en högre nivå. Nämnden får också i ett enskilt fall beräkna dem till en lägre nivå, om det finns särskilda skäl för detta. Ett sådant skäl kan vara att bistånd behöver lämnas i en akut nödsituation (se prop. 1996/97:124 s. 170).

I 16 kap. 3 § anges vilka av socialnämndens beslut som får överklagas. Av uppräkningsparagrafen framgår att beslut om bistånd enligt 4 kap. 1 § får överklagas. Däremot nämns inte 2 kap. 1 § eller 4 kap. 2 § i denna uppräkningsparagraf.

Enligt 1 § första stycket LMA innehåller den lagen bestämmelser om bistånd till bl.a. utlänningar som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting eller som annan skyddsbehövande. Av 11 § följer att rätten till bistånd som regel upphör när uppehållstillstånd ges eller när utlänningen lämnar landet.

Enligt 13 § LMA lämnas bistånd i form av logi, bostadsersättning, daggersättning och särskilt bidrag. Med daggersättning avses enligt 17 § bistånd för den dagliga livsföringen. Den som håller sig undan så att ett beslut om avvisning eller utvisning inte kan verkställas har dock enligt 12 § inte rätt till bistånd.

I 1 § andra stycket LMA anges att den som omfattas av den lagen inte har rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av rättsfallet HFD 2013 ref. 83 framgår att den omständigheten att en person håller sig undan och därför inte har rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. inte innebär att personen i fråga upphör att omfattas av lagens personkrets. AA och hennes barn omfattas således av den lagen.

Försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen och bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. ska täcka behov av samma slag. Den som omfattas av den sistnämnda lagen har därmed enligt 1 § andra stycket LMA inte rätt till försörjningsstöd. Bistånd kan då inte heller lämnas i form av nödbistånd med stöd av 4 kap. 3 § socialtjänstlagen, eftersom den paragrafen förutsätter att försörjningsstöd enligt 1 § alls kan komma i fråga.

Kommunen har enligt 2 kap. 1 § socialtjänstlagen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver och kan enligt 4 kap. 2 § ge bistånd även i andra fall än de som omfattas av 4 kap. 1 §. Av överklagandebestämmelserna i 16 kap. 3 § följer emellertid att dessa paragrafer inte ger enskilda en sådan rätt till bistånd som kan prövas i domstol.

Överklagandet ska därför avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Eskil Nord, Kristina Ståhl, Thomas Bull och Mari Andersson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Hanna Berglund.

Mål nr
1527–1529-16

Förvaltningsrätten i Umeås domar den 25 juni 2015 i mål nr 629-15 och 804-15 samt
den 8 juli 2015 i mål nr 1062-15

Vård- och omsorgsnämnden i Vännäs kommuns beslut 2015-03-26, 2015-05-12 och
2015-05-19